

Dana Vitor — Raspakovani snovi

Copyright © 2021 Dana Vitor
Copyright © 2021 za Srbiju Talija Izdavaštvo

Ova publikacija se u celini ili u delovima ne sme umnožavati, preštapavati ili prenositi u bilo kojoj formi ili bilo kojim sredstvom bez dozvole autora ili izdavača, niti može biti na bilo koji drugi način ili bilo kojim drugim sredstvima distribuirana ili umnožavana bez odobrenja izdavača. Sva prava za objavljivanje ove knjige zadržavaju autor i izdavač po odredbama Zakona o autorskim pravima.

www.talijaizdavastvo.rs

Dana Vitor

R A S P A K O V A N I
S N O V I

TALIJA IZDAVAŠTVO

NIŠ, 2021

RASPAKOVANI
SNOVI

Upozorenje

Svaka sličnost sa stvarnim likovima i događajima je slučajna

RECENZIJIA

Roman „Raspakovani snovi“ prati nekoliko životnih sudbina i dugogodišnjih prijateljstava u burnim devedesetim godinama prošlog veka u Srbiji. Nepretenciozno i sa pripovedačkom lakoćom, prateći ljubavi, razočarenja, uspehe i poraze svojih junakinja, pisac nam dočarava teška, turbulentna vremena u nekoliko srpskih gradova i malih mesta. Kroz način života običnih dobrih i vrednih ljudi plete se i upotpunjuje panoramska dragocena slika o životu u našoj zemlji u tegobnim istorijskim godinama tranzicije, ekonomske bede, političkih previranja, rata i bombardovanja . To je pozadina na kojoj se ukrštaju sudbine nekoliko najboljih prijateljica, čije su težnje za ljudskom srećom u prvom planu.

Roman započinje godišnjicom proslave mature na kojoj će se sa raznih mesta sakupiti Ljiljana, Sanja i Lidija, junakinje, čije ćemo sudbine pratiti do kraja. To su mlade uspešne žene koje su završile studije, zaposlile se, i zakoračile smelo u svoje živote sa nadom da će se i lično i profesionalno i ljudski ostvariti i da će ispuniti svoje snove.

Nema u tim snovima o sreći ničeg oholog, posebnog, nedostižnog ni nadljudskog. Likovi u ovom

romanu liče na svakog od nas. Zato nam je lako da se sa njihovim životima i sudbinama poistovetimo, a da istovremeno sa zanimanjem pratimo obrte i zaplete u njihovim životima, jer su uverljivi i verovatni.

Pisac nam vešto i postepeno pripoveda da su ljudska očekivanja, potrebe i želje jedno, a da život sa sobom nosi nepredvidive teškoće, patnje i iznenađenja i da, kako bi to rekao velikan Pasternak „ život nije što i poljem preći“.

Roman „Raspakovani snovi“ verna je slika o našoj skorijoj prošlosti. I pored svih opisanih uspona i padova junakinja, tok pripovedanja pratimo od početka do kraja sa zanimanjem. Pisac nas upućuje na mudar ugao gledanja na obrte sudbine: ako nas spoljnji događaji i lični porazi ne ispune samo osudom i gorčinom, ispostaviće se da je život težak, ali lep i vredan življenja i da snovi mogu da se ostvare.

*Ivana Dimić,
U Beogradu, 19.09.2016.*

– Stigli smo! – prenu je šoferov glas iz dremeža u kojem joj je prošao put od Beograda do njenog rodnog grada. Koliko je samo puta prošla tu relaciju! Zna u prste svaku okuku, svaku rupu na putu.

Izašla je lagano na autobusku stanicu koja je bila prašnjava, i delovala nekako umorno ovog toplog majskog dana. Posle beogradske gužve, stanica joj se učinila sablasno mirnom i pustom. Dok je uzimala kofer iz gepeka autobusa, čula je da je neko zove:

– Ljiljo, dušo! – a onda isti, dobro poznati glas, kako se obraća šoferu:

– Majstore pa gde ste, kasnite pola sata...

– Pa, devojče, nisam ja Japanac pa da budem tačan u minut, a ni autobus mi nije japanski pa da radi kao švajcarski sat...

– Dobro de, majstore, samo sam pitala...

– Slušaj, snajka – nastavljao je vidno iznerviran šofer – i ti da voziš s' rumunsko gorivo presečeno ki špricer – pola gorivo, pola voda, 'bem li ga šta ima u njega, da se krstiš na svako paljenje da l' će anlaser da upali, ne bi ni došla.

– Ma, majstore, izvinjavam se...

– I kad bi putnici znali sa šta se voze – nastavljao je Majstor – krstili bi se na svaku stanicu, i kad ulazu i kad izlazu. Nego nemo' da se zajebaješ, k'o da ne vidiš da su se svetske sile okomile na nas sa ove sankcije, majke im ga pa njima nabijem... begaj, bre, i glej si pos'o!

– Majstore, pa glas'o si za Miloševića, i vozio ove naše na Gazimestan, sad vozi s rumunski benzin, i njegovom slikom na šoferšajbni – dobaciše neki mladići.

– More marš, šalabajzeri jedni! 'Oćete vi Vukovci i Šešeljevci da mi rešite problem... marš bre... – i preteći im se okrete.

– Gle ih, Majstore, tek se ispilili, a oni mi znaju da vode visoku politku! – ubaci se čiča sa šajkačom, brat bratu, ima ga oko osamdest godina.

– Jok, nego ćemo Kosovo da damo, giliptarijo jedna...

– Vidi čiče, jebote, sa Car Lazom iš'o u školu, a potpisao vam ovaj vaš Dejton onomad, i Kosovo će da da – dobaci jedan od „šalabajzera”.

– Čiča, junačite se vi, al' na ratišta po Hrvatskoj i Bosni poslaste nas – dobaci drugi mladić iz grupe.

– O'š da uzmem ja pajser, da vidiš šta je ratište? – prekide ih vozač.

Ljiljana se okrenula naglo, ispustila kofer, on se otvorio, i deo sadržaja se našao na asfaltu. Svi prekinuše raspravu i zagledaše se u sadržaj kofera. Fine, meke, ženske krpice se zašareneše pred pogledima neznanaca. Ona nije ni primetila, već se čvrsto bacila u zagrljaj svojoj prijateljici, nerazdvojnoj od obdaništa, Sanji. Ljudi iz autobusa su ih gledali začuđeno.

Jedna baka reče:

– Alo devojče, man'te se s' to grljenje, će ti se razleti sve ovo iz kofera! Ju, mlada, što ti lepo ovo plavo 'aljinče, di si ga kupila? Ovo mora da je iz Turske? – i podiže je, i razvuče onako na sred stanice. – Je l' prodaješ ti ovo? Baš bi bilo zgodno za moju unuku. Tek maturirala, sad se sprema da upiše medicinu da bude doktor. Je l' mlada, čuješ bre, je l' prodaješ ti ovo?

– Auuu... fina roba... nema šta – dobaci jedan od mlađića, odmeravajući Ljiljanu i Sanju od glave do pete.

Njih dve počеше da se smeju. Ljiljana uze od babe haljinu.

– Bako, ne prodajem. Ovo je italijanska roba – brzo pokupi razletele stvari, i nekako zatvori kofer.

– Ma, dete, samo pitam.... ima ovi šverceri na pijaci pa ću da nađem nešto. Poljaci sve džabe daju. Dve crvene, tri crvene. 'Ajd u zdravlje!

Sanja joj se obesila o vrat, nije je puštala iz zagrljaja, i stalno je ponvaljala:

– Koliko te dugo nisam videla, bezobraznice jedna, zaboravila si na tvoju Sanju!

Tako zagrljene odoše Ljiljaninoj kući, dvesta metara od stanice, u zgradi na četvrtom spratu bez lifta. Još na drugom spratu osetio se miris kiflica sa sirom koje je njena majka, Lepa, spremala najbolje na svetu.

Grljenje, poljupci, i po neka suza. Radost zbog ponovnog susreta.

Čavrljanje o tome šta će obući, koje cipele, haljina, šta uraditi s kosom, i neizbežno:

– Šta ima novo?

Ljiljana se osetila kao devojčica. I kao da je tek maturirala.

Tako je dobro doći kući! Tako dobro! Poznati mirisi, poznati ljudi, poznata ulica, poznati pogled sa prozora.

Kafa na stolu, i najbolji restoran na svetu: kuhinja njene mame. Sanja je kratko posedela. Popile su kafu uz neizbežnu cigaretu pročavrljale o svemu i svačemu.

– Hoćeš da okrenemo? – zagonetno se nasmešila Sanja.

Lijana je ćutala na trenutak, a onda prošaputa:

– Ne danas... sutra...

– Ej, šta vas dve to šapućete – prekide njihovu šifriranu konverzaciju Lepa, Ljiljanina mama.

– Ništa tetka Lepa. Nešto oko mature – dobaci brzo Sanja, kao da je uhvaćena u krađi.

– Nije valjda da i dalje to radite, obrćete šolje? – začuđeno je prošaputala tetka Lepa.

– Neeeeeeeeeeeeeeeeee.. – povikaše obe u glas, i sve tri prasnuše u smeh.

Ista scena od pre 15 godina. Tetka Lepa, profesor latinskog, je bila oštri protivnik svakakvog sujeverja. Lepa i mlada, ostala je sama davno, kad je Ljiljana imala samo tri godine. Suprug, građevinski inženjer, otišao u Libiju da radi i zaradi, a nakon dva meseca isporučili ga u limenom kovčegu. Kako je stradao niko ne zna. Nagadjalo se po gradu, a zvaničan izveštaj: udario ga auto dok je pijan prelazio ulicu van pešačkog prelaza. Šta se stvarno dogodilo nikada nije saznala. Nikada se više nije udavala. Slomljena bolom i osećajem krivice jer ga je ona ohrabrila za odlazak, posvetila se detetu i poslu. Kada bi ih uhvatila da prevrću šolje, znala je da kaže:

– Ne čačkajte sudbinu. Ono što je suđeno pronaći će svoju stazu, i vi to nećete moći da izbegnete.

Zaćutala je na trenutak, a onda dodala:

– Da treba da znamo unapred šta nas čeka – to bismo i znali.

Izmešane slike u jutru koje možda jeste, a možda i nije pametnije od večeri

Ljiljana je skinula svoju matursku haljinu, i nehajno je bacila na krevet. Haljina i tako više nije bila ni za šta. Po njenom plavetnilu se baškarila ogromna fleka boje purpura, od crvenog vina koje se točilo i pilo celu noć. Vino, muzika i stari prijatelji. Baš kao u pesmi. Tu su i oni drugi, pratioci od detinjstva, koji nikada neće reći da smo lepi, da nam je haljina elegantna i lepo stoji, ali će uvek primetiti da nam maskara malo slepljuje trepavice više nego obično, i da dužina haljine nije baš odgovarajuća, ili boja, ili su nam cipele čudne... Nasmejala se prisećajući se sinoćne opaske jedne svoje drugarice, koju nije videla, brat bratu, deset godina:

– Ljiljo, ju što si mršava... da te nije neka bolest spopala slatka moja? Ja bih se prekontrolisala. Moja komšinica bila debela, a onda krenula da mršavi, i ode. Eto, onomad joj dadasmo čet’es’ dana.

Njih niko ne stavlja u pesme, ali ih život uporno gura tu negde oko nas kao nevidljive senke. Senke lelujaju, a ne možeš ih odagnati. Senke koje su tu samo da vas nerviraju, oduzmu samopouzdanje, da vas po mogućstvu rastuže.

Divno bi bilo kada bi tako nehajno, kao i tu haljinu, mogla da odbaci sve svoje zablude koje su joj

menjale život, i napravile od ravne Tise krivu Drinu: promašene ljubavi, lažna prijateljstva, neka sećanja iz detinjstva, srednjoškolske dane ispunjene učenjem i očajanjem zbog buckastog izgleda, godine studiranja prenatrpane knjigama, knjigama i opet knjigama. Nije joj bilo jasno kako se tada nije zamislila o tome da život nisu samo knjige. Smejala se čitajući izjave narodnjačkih zvezda po žutoj štampi, kako im je kafana bila najbolja škola. Škola života. Svi bi listom isticali kako se na toj scenografiji jasno ocrtavaju svi likovi, a pogotovu ako si neko ko pokušava da izmami novac od te grupe ljudi omamljenih alkoholom, duvanskim dimom i naraslim emocijama. Nema laži, nema prevare. Njena kafana je bila biblioteka, a tu je sve prekriveno patinom, i teško da je imalo veze s vremenom i realnim životom koji je vrio i žuborio izvan debelih zidova prekrivenih, od poda do plafona, knjigama.

Ovo večer je bilo jedna velika kafanska pozornica, na kojoj joj je u trenutku sve postalo neverovanto jasno, i beskrajno jednostavno.

Ljiljana je prišla prozoru, nalaktila se na njega i gledala usnuli grad. Ulica njenog detinjstva, mladosti, pozornica njihovog malog mesta, pozornica na kojoj je scenografija poznata do detalja, svaka kulisa, svaki kut. Pogledom je prelazila preko prozora zgrada i kuća. Koliko različitih sudbina sakrivenih i ušuškanih iza zavesa! Za stranca sve izgleda kao usnula, mirna varoš u kojoj se ne dešava ništa.

Misli joj odlutaše prema jednom prozoru. U njemu nije bilo svetla kao u drugim prozorima. Grad je još spavao. Tu je živeo neko ko joj je slomio snove.

Kad bi samo mogla da baci u maglovito prostranstvo večitog zaborava tu svoju veliku i jedinu ljubav koja

je prekinuta u trenutku kad joj se činilo da se pred njom prostire ćilim satkan od uspeha, sreće i radosti. Trebalo je samo da stane na njega i da poleti put zvezda. Umesto toga, strovalila se u tugu koja i posle toliko vremena tinja u dnu duše, i preti da ispliva iznenada i preplavi je kao pomahnitali okean zahvaćen tornadom.

Odmakla se od prozora i još jednom žalosno pogleda isflekanu haljinu. Kupila je u jednoj od onih radnji sa sjajnim izlozima punim fine firmirane robe. Koštalo je pravo malo bogatstvo. Trista pedeset maraka je za Ljiljanu Jovanović, lekara specijalistu-pedijatra u državnoj službi, bila ogromna cifra. Njena zarada jedva da je uspevala da se nategne do *fantastičnih* 200 maraka, međutim, Ljiljana je smatrala da 15 godina mature zaslužuje tu novčanu žrtvu, a i haljna joj se baš dopala. Kada je videla u izlogu taj nežno plavi oblak, poželela je da ga uhvati i da se uvuče u njega, pa nek košta šta košta. Ušla je u butik s ležernošću na kojoj bi joj pozavidela i Odri Hepbern u *Doručku kod Tifanija* i zatražila je od prodavačice da je proba. Izdržala je stoički i s osmehom njen procenjivački pogled od glave do pete, koji se, s loše prikrivenim podsmehom, zaustavio na njenim izlizanim cipelama i malo nakrivljenim štiklama. Mrzovoljno je izvukla haljinu iz izloga, i dok je pružala Ljiljani promrmljala je, kao za sebe, da Ljiljana pazi da je ne ošteti.

Haljina je bila jednostavnog kroja, savršeno je pratila vitku liniju njenog tela, i isticala svojom bojom Ljiljanine modro plave oči u kojima u trenutku zaiskri nešto detinje vragolasto, i ona se glasno nasmeja svom odrazu u ogledalu. Prodavačica, koja se nije ni pola metra odvajala od Ljiljane, kao da će ova svakog trenutka da zбриše iz radnje s dragocenim plenom, ne plativši ga naravno, pogleda je začuđeno, ali ne reče ništa.

- Koliko? – upita Ljiljana.
- Mnogo – odgovori prodavačica zureći u neku zamišljenu tačku iznad Ljiljanine glave.
- Zapakujte mi, ali pažljivo da se ne izgužva.
- Trideset dve hiljade i sto dinara po današnjem kursu, gospođice – procedi prodavačica, još uvek u neverici da je ova, skromno obučena devojka, kupac.
- Može li u markama? – upita Ljiljana.
- Svakako, svakako... – odgovori prodavačica, odjednom sva pretvorena u osmeh i snishodljivost.

Ljiljana pruži novac, uzme svoj paket, i dobro raspoložena otrča prema trgu Republike da ulovi trideset sedmicu, autobus koji će je odvesti u iznajmljenu garsonjeru na Ceraku koju je delila sa svojom prijateljicom Milicom, profesorkom italijanskog i španskog, bez stalnog zaposlenja. Milica je radila na zamenu u muzičkoj gimnaziji, a izdržavala se od davanja privatnih časova. Njih dve su nekako uspevale da sastave kraj s krajem. Dok plate kiriju i one uobičajne troškove kao što su telefon, struja, komunalije, jedva da im je nešto ostajalo za hranu. Njihove zarade su bile više nego jadne. Inflacija je divljala, radnje su bile poluprazne, svuda redovi izbezumljenih ljudi za šećer, ulje i mleko, a na crnoj berzi svega, ali u nemačkim markama. Ljiljanina plata je bila bedna, a Milica, da nije bilo privatnih časova i prevoda, mogla bi samo negde da kelneriše, ili da prodaje nešto ispod ruke. Često bi se setila sa koliko ljubavi i entuzijazma je upisala filologiju, i još više koliko se odricala svega tokom studija, a kad je diplomirala – shvatila je kolika je bila njena zabluda. I te večeri je bila na nekom od privatnih časova, tako da je Ljiljanu čekala prazna soba i još jedno dosadno veče u nizu sličnih. Na trenutak joj se učinilo da

je tek maturirala, da se sprema za matursku proslavu i da sve tek čeka na nju. Pitala se, da li bi sada uradila sve isto kao pre deset godina? Da li bi ponovo studirala medicinu? Toliko godina odricanja, i čemu sve to? Studije je završila pre roka. Bila je student generacije medicinskog fakulteta, s prosekom 9.82. Pojavila se desetak minuta na državnoj televiziji sa još nekoliko studenata. Jedan od njih, Cvetković, još uvek se sećala prezimena, student elektrotehnike, bio je student generacije beogradskog univerziteta, s prosekom 10.00. On je otišao u Ameriku. Srela ga je nakon godinu dana, slučajno, na jednoj izložbi u galeriji srpske Akademije nauka. Popričali su, i tada je rekao da odlazi za par dana za Ameriku. Petnaest minuta odvojenih za njih petoro u nekakvom popodnevnom TV programu, i pitanja voditeljke čiji je nezainteresovan pogled vrludao negde iznad njihovih glava, bila je jedina reakcija i priznanje ovog društva njihovom radu i rezultatima. To je bilo sve. Ne samo ona nego i mnoge njene kolege su se rasule po belom svetlu kao pokidana niska bisera. Ona nije otišla nigde. Mogla je, ali nije. Bila je zaljubljenica, i nije želela da ide nikuda, a nije da nije bilo sjajnih ponuda iz inostranstva. Želela je samo da specijalizira i vrati se u njihov mali grad, uda se za NJEGA, rodi decu, i radi u lokalnoj bolnici. ON je govorio da je voli i da će je čekati. Pa Beograd je udaljen samo sat vremena vožnje kolima od njihovog malog grada, a ne preko sveta! Tako je i bilo nekih sedam godina, a onda, kada ga je jednog dana pozvala telefonom da mu javi da će se videti tek sledećeg vikenda, on je odgovorio da se neće videti ni tog tamo, niti nekog sledećeg. Još uvek joj je bolno odjekivao njihov razgovor u glavi, koji ni pet godina nije moglo da zagluši.

– Ma daj Zoki, što se ljutiš? Za čas će proći deset dana... nego kupila sam ti nešto što si dugo tražio – smeškajući se gledala je u 2 CD-a na kojima je pisalo *The best of Tom Waits* – i jedva čekam da te vidim, i volim te naj... – brbljala je kao navijena kada je on prekinuo.

– Ne ljutim se – prekinuo je – ženim se.

– A kad si me to zaprosio? Izvini, izgleda da sam propustila bitan detalj iz svog života – zakikotala se vragolasto.

Još i sad joj zjapi u ušima njegovo ćutanje. Izgledalo joj je kao da su prohujali vekovi dok se sa druge strane žice nije čuo njegov glas:

– Ona je u četvrtom mesecu, i mislim da je volim.

Posle nije mogla da se seti da li je ona prekinula vezu ili se sama prekinula, ali ono monotono, bezlično tuu-tu-tu proganjalo je noćima. Nije se sećala ni kako je stigla do svoje sobe u studentskom domu na Karaburmi, ni da li je plakala. Prošlo je pet godina od tada. Položila je sve ispite, ali taj životni nije. Nikada se, od te večeri, s njim nije čula, ni videla. Sve do juče. Naletela je na njega sasvim slučajno na ulici. Nije da nije pomišljala da će ga sresti i da to nije priželjkivala, pogotovo što je znala da izgleda sjajno, a opet je nekako bila zatečena. Držao je za ruke dvoje dece: devojčicu od otprilike četiri godine, i dečaka od dve.

– Hej, mala čao, kako si? Izgledaš sjajno. Ko bi rekao da će od onakve bucke ispasti ovako zgodna cura!

Nasmejala se. I šta je mogla da uradi? Zoran je jednostavno bio takav. Kao da nikada ničeg nije bilo među njima, kao da su bili slučajni poznanici i kao da je nikad nije voleo. Ovo poslednje joj je bolno proletelo kroz glavu.

– Ti se nisi promenio. Malo je kosa počela da te napušta... – pecnula ga je kroz smeh

– Je l' žuriš negde? Ovo su moji klinци Milena i Jovan. Pruži teti ruku... tako.

– Idem na proslavu petnaestogodišnjice mature, ovde je u *Balkanu*.

– Zar je već prošlo petnaest godina! Kako vreme leti! – promrmljao je provlačeći šaku kroz kosu.

– Da – potvrdila je kratko i odsečno.

Osećala je kako joj se osmeh briše sa lice iako se svim silama trudila da ga zadrži. Deca su počela da budu nestrpljiva, a dečak i da plače.

– Hoćeš li da sednemo da... popijemo kafu? Dugo se nismo videli – dodao je posle kraće pauze.

– Rado, ali već kasnim – odgovorila je, nervozno bacajući pogled na sat.

– Možda neki drugi put – pogled joj je lebdeo po ljudima koji su prolazili, a onda se zaustavio u njegovom pogledu.

Nije rekao ništa. Klimnuo je samo glavom. Učinilo joj se, na trenutak, da je hteo nešto da joj kaže. Ipak, samo joj se učinilo, jer je on ćutao kada mu je mahnula i krenula prema *Balkanu*.

Niti je zaustavio, niti pošao za njom. Bože, koliko je želela da se okrene, vrati, zagrli ga i kaže da je sve ovo jedan glupi nesporazum, da ga još uvek voli. Nije se okrenula, a da jeste, videla bi da on još uvek stoji i gleda za njom zamišljeno, ali bi videla i ono dvoje dece kako ga vuku za ruke i pitaju ko je ova elegantna teta.

Balkan – večita raskrsnica

Balkan je ime restorana koji se već sto godina nalazi na tom istom mestu, pod istim imenom: u centru malog grada, na velikoj raskrsnici koja gradić deli na četiri dela. Jedan krak ulice je vodio ka reci pored koje je bila podignuta ogromna fabrika posle drugog svetskog rata, i tu su, na samoj reci, vekovima živeli Cigani dok i oni, sedamdesetih godina prošlog veka, nisu krenuli trbuhom za kruhom u Austriju i Nemačku, odmah posle svojih belolikih sapatnika. Pošto su tu placevi bili jeftini, počeli su da se naseljavaju prognani sa Kosova i Hrvatske, pogotovo posle *hrvatskog proleća* sedamdesetih, a posao su nalazili u smrdljivoj fabrici koja je trovala i vazduh, i reku, i njihovo telo i dušu.

Drugi krak raskrsnice je vodio na suprotnu stranu, u deo grada gde su ljudi koji su radili u inostranstvu, tu, na tom brdu, zidali velelepne kuće. Iz prizemlja nedovršenih kuća izvirivali su bake i deke, i poneko dete koje su roditelji ostavili tu dok su oni zarađivali hleb od sedam kora i slali novac za kuću kojoj nikako da se vidi dimnjak. Preostala dva kraka te raskrsnice su se spajala u centru i činila korzo – sada već zaboravljenu reč, koji je bio pista za mnoge lepotice, scena za različite drame, komedije, ili ljubavne priče sa srećnim